

Ruperti Abbatiss Tvitiensis, Summi Disertissimi Theologi, sacris doctrinat literis omnia probantis, in XII. prophetas minores, Commentariorum Libri XXXII

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

Cap. III. De prouocatrix, [et] redempta ciuitas. Columba non audiuit vocem: [et] non suscepit disciplinam, in domino non est confisa. Ad dominum deum suum non appropinquauit. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

COMMENT. RUPER. ABBA. LIB. II.

uerterunt Chaldaei, de qua & protinus dicit. **L** Et ponet speciosam in solitudinem, & in
 inuium quasi deferrum, & accubabunt in medio eius greges, omnes bestie generum,
 & Onocrotalus, & Ericius in liminibus eius morabuntur. **V**ox cantantis in fene
 stra, coruus in superliminari, quoniam attenuabo robur eius. **H**ec est ciuitas glor
 riosa habitans in confidentia, quae dicebat in corde suo. **E**go sum, & extra me non
 est alia amplius. **Q**uomodo facta est in desertum cubile bestiae? **O**mnis qui tran
 sit per eam sibilabit, & mouebit manum suam. **I** Fuerit (inquam) & ille carneus Assur, &
 ciuitas Niniue, quae hic appellatur speciosa, & facta à Babylonis tanta eius uastitas, ut ex illis
 uerbis datur intelligi, Onocrotalus & Ericius in liminibus eius morabuntur, uox cantantis in fene
 stra, coruus in superliminari, quae indicia sunt solitudinis. **V**eruntamen res, quae in parte ge
 sta est, intelligentiam eorum, quae in toto futura sunt, non destruit, imò magis altruit, cum per
 sta est, intelligentiam eorum, quae in toto futura sunt, non destruit, imò magis altruit, cum per

1. Cor. 7

experimenta magna & urbium, quae destructae sunt, & quia secundum similitudinem, scilicet Niniue atque Babylonis, tor
 ritati, quia praeterit figura huius mundi, & quia secundum similitudinem, scilicet Niniue atque Babylonis, tor
 ritati, quia praeterit figura huius mundi, & quia secundum similitudinem, scilicet Niniue atque Babylonis, tor
 ritati, quia praeterit figura huius mundi, & quia secundum similitudinem, scilicet Niniue atque Babylonis, tor

Vox impiorum
 qui non credunt
 aliam post hanc
 uitam.
 Supra, 2

in presentibus considerare, nullamque post hanc aliam uitam credere uel sperare. **I**mpiorum est ita existimare
 qui (ut Sapia perhibet) dixerunt apud se cogitantes non recte. **E**xiguus & cum tædio est rebus
 uitae nostrae, & non est refrigerium in fine horum, & non est, qui agnitus sit reuersus ab inferis, quia
 ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus, tanquam si non fuerimus. **V**enite ergo, & fruamur bonis
 quae sunt, & ubique relinquamus signa laetitiae, quoniam haec est pars nostra, & haec est sortis. **C**um
 haec & his similia dicit in corde suo impiorum uniuersitas, quid nisi speciosa ista ciuitas Assur,
 uniuersa cupiditas mundi huius loquitur: **E**go sum, & extra me non alia amplius. **A**t uero omnis
 qui transiit per eam, qui cum Abraham, & Isaac, & Iacob patribus sanctis consistet, quod peregrinus sit &
 aduena super terram, & non uult hic habere manentem ciuitatem, sed futuram inquiri, cum uiderit, quod

Heb. 43

Onocrotalus, Ericius, & coruus possidebunt speciosam hanc, non iam speciosam, ut nunc uidetur
 sed desertam, ubi praeterit figura huius mundi, sibilabit & mouebit manum suam, id est, nec allocutione
 dica consolatione dignam iudicatis, solo nutu, uel gestu oris & manus suae despiciet, & sublimabit

CAP. III

L Ue puocatrix, & redempta ciuitas. **C**olumba non audiuit uocem
 non suscepit disciplinam, in domino non est confisa. **A**d dominum deum suum non
 appropinquauit. **P**rinces eius in medio eius, quasi leones rugientes. **I**udices
 eius quasi lupi uespere, non relinquebant in mane. **P**ropheta eius uesani, uiri infideles
 deles. **S**acerdotes eius polluerunt sanctum, iniuste egerunt contra legem. **I** Super
 quam cepit intetio iudicij, dicendo: **E**t extendam manum meam super Iudam, & super omnes habitatores

Puocatrix
 ac redempta
 ciuitas Hieru
 salem, quae
 olim columba
 ba.

Hierusalem, super eandem ciuitatem, & cum summat, dicendo: **V**ae puocatrix, & redempta ciuitas. **Q**uae
 enim alia ciuitas a deo puocatrix, quam passim, & ferè ubique sancta scriptura dicitur puocasse ar
 guit? **I**psa puocatrix, ipsa redempta, & tanto danabilior puocatrix, quanto pluribus redempta bñf
 cijs. **P**rouocatōes eius magna cum admiratōe hic denarrant, cum in primis colūba ipsa noiat, &
 deinde leonū ferocitatē, uel habuisse, uel habere declamat. **C**olūba inquit, non
 audiuit uocē, & non suscepit disciplinā, hoc dicere est, mansueta quondam ciuitas uel gēs rebel
 lis facta est, incorrigibilis pseuerat. **Q**uid enim mansuetius Abraham, Isaac, & Iacob, ceterisque pa
 tribus, Moise & Dauid, ceterisque sanctis & prophetis uel iustis hominibus? **S**i illos & uniuersam
 illius gētis uel ciuitatis electionē consideres, recte nimis ciuitas colūba dicta est. **E**cce contra, si illos
 attēdas, qui prophetas & iustos homines occiderunt, qui deum dereliquerunt, & Baal, ceteraque portū
 coluerunt, & alia sacrilegia commiserunt, ueraciter dicas quia non audiuit uocē, & non suscepit di
 sciplinā, in dño non est cōfisa, ad dñm deū suū non appropinquauit. **I**tē si attēdas, quod iterum in
 dñm eadē ciuitas egerit, quō generatio mala & adultera illū occidēdo mēsurā patrū super
 pleuerit, recte dictū aiaduertis: **P**rinces eius in medio eius quasi leones rugientes, iudices
 lupi uespere, non relinquebāt in mane, ppheta eius uesani, uiri infideles sacerdotes impollue
 runt sanctū, iniuste egerunt cōtra legē. **Q**uis non meret haec, de ea quae fuit, uel eē debuit colūba

Quomodo leones columba genuit: quomodo lupos enutriuit: quomodo uelanos fouit, quomodo infideles educavit: quomodo de pullis suis tales sacerdotes dedit, qui polluerent sanctum, qui quali secundum legem maledictum faceret sanctum sanctorum? Dixerunt enim: Ecce lex dicit: quia maledictus a deo est omnis, qui pedet in ligno. Hic autem dicit, quod sit sanctus, quod sit ipse benedictus, de quo Psalmus dicit: Benedictus qui uenit in nomine domini. Appedamus ergo eum in patibulo, & erit non benedictus, sed maledictus: erit non sanctus, sed pollutus tanquam leprosus. Hoc modo polluerunt sanctum, & ita polluentes sanctum: nimis iniuste contra legem egerunt. Lex enim ita dixit, ita permittit, quoniam peccauerit homo, quod morte plectendum est: demum ita subiunxit: & adiudicatus morti suspensus fuerit in patibulo. At ille homo non peccauerat, quod morte plectendum esset, immo sanctus erat, & sanctus est. Ergo polluedo sanctum, suo iudicio constituedo maledictum, quem constat esse benedictum, iniuste egerunt contra legem, dum uolunt impietatis suae patronam facere legem. **Dñs iustus in medio eius, non faciet iniquitatem.** Mane mane iudicium suum dabit in luce, & non abscondetur. Illi nimis iniuste egerunt, illo modo polluentes sanctum, & eum qui benedictus est, uolentes constanter esse maledictum, sed dominus iustus in medio eius, non faciet iniquitatem: neque enim iniustus est, aut esse potest, uel iniustam dare aut scribere legem. Nonne esset iniquitas, si maledictum esse concederet homini, ex sui patibuli poena, non precedente patibuli causa? Non faciet, nec fecit hoc, non sequitur tale sacerdotum iudicium, neque dedit sacerdotibus tale legis decretum. Praemisit causam, quam do peccauerit homo quod morte plectendum est, & deinde subiunxit: & adiudicatus morti, suspensus fuerit in patibulo, quod a iustitia uel aequitate non discrepat: & deinde quod miseratio est, non iniquitas manebit cadaver eius in ligno: sed in eadem die sepeliet, semper quippe moriturus sepeliri, uel sepultura non carere optabile fuit, mira propter causam huius cesurae subdidit: quia maledictus a deo est, omnis qui pedet in ligno, & nequaquam contaminabis terram tuam, quam dominus deus tuus dederit tibi in possessione. Miro modo dicit sacerdotes dum sanctum polluerent tatis lex contra quam iniuste egeritis, uos in astutia sua comprehedit, ita ut & illam facere maledictum non possitis, nec insepultum relinquendo contaminare terram corporis sancti, immo & omnimodo, uobis nescitis. pro uos puissimum fuit, sepeliendo resurrecturum principem & auctorem resurrectiois. Non igitur faciet iniquitatem dominus iustus, non consentiet uobis lex domini iusti, non erit uestri similis sicut uos existimastis iniqui. Sed quid? Mane mane iudicium suum dabit in luce, & non abscondet. Vos iudicium uestrum dedistis nocte super sanctum, clamando quod esset reus mortis, pro eo quod non negauit se esse sanctum dei, quod uobis interrogantibus confessus est se esse Christum filium dei benedictum: dominus autem mane dabit, mane manifestum faciet iudicium suum, de illo sancto quale sit, & hoc in luce: ita ut non abscondat. Dicit enim illi: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara, atque ille respondit: exurgam diluculo, & ita fiet. Ita iudicium suum dabit mane, & dabit in luce, & non abscondet, immo in omnem terram exhibit sonus, & in fines orbis terrae audiet, quod longe aliter, & dissimiliter a uobis iniustis, de illo sancto suo iudicet dominus iustus, in medio uestrum uobis uidentibus & audientibus & iniusto iudicio poenas exoluentibus? **Mesciuit autem iniquus confusione:** Et hoc admiratiue dictum est, & reuera miranda est impudentia, non erubescere uel confundi, manifesto in tanta clara luce iudicio dei de causa illius facti, iuxta quod cecinit Psalmista: Iudica me deus, & discerne causam de gente non sancta. Eodem modo hic dicitur est: nesciuit iniquus confusione, cui & apud Hieremiam, dominus ait: Fros mulieris meretricis facta est tibi, erubescere noluit. Ita ac si quaeras, quomodo uel quod agendo deus dedisti in luce iudicium tuum, ita subiungit: **Disperdidi gentes, & dissipati sunt anguli eorum. Desertas feci uias eius, eo quod non sit qui transeat. Desolatae sunt ciuitates eorum, non remanente uiro nec ullo habitatore.** Hoc inquit est iudicium meum, propter sanctum quem polluerunt, & ita manifestum ut iam nemo sit qui interroget, scientibus & uidentibus cunctis: quia disperdidi illos qui tanta iniuste egerunt, & non paucos, sed tanta multitudine, ut recte dixerim gentes: quia primum ciuitates omnes, & subiectos pagos, tribus omnes, & diuersa confinia, tandemque ipsam metropolim Hierusalem disperdidi. Hoc est quod ait disperdidi gentes, & dissipati sunt anguli, id est principes earum, immo leones earum lupi earum, sicut iam dictum est. Olim celeberrima ciuitas & templum, quod nihil erat in toto mundo augustius, quomodo frequentabat: quomodo uiae eius confluentibus turbis populorum stipabant? At nunc desertas fecit illas, eo quod non sit qui transeat, & sicut in uero iudicio dixi: Ecce relinque uobis domum uiam deserta, ita in uero iudicio feci, quod desolatae sunt ciuitates, non remanente uiro, nec ullo habitatore. Nunquid autem hoc nimis propter egeri, & patientiam nullam exhibui: immo tacui, diu

Quomodo polluerunt sanctum
Deut. 27
Psal. 117.

Lex de suspensio in patibulo

Matth. 26.

Psal. 107

Psal. 42

Hiere. 3

Matth. 23

Esa. 42.

filii, patiens fui. **L** Dixi: Attamen timebis me, suscipies disciplinam, & non peribit habitaculum eius propter omnia in quibus visitavi eam: Et runtamen diluculo surgentes, corruerunt omnes cogitationes suas. **S**ensus hic est: Misi prophetas meos confurgens diluculo, & ad poenitentiam puocans, dixitq; feci quod tibi haec oia Hierusalem, sed feci ut timeres me, & susciperes disciplinam, & non periret habitaculum tuum, hoc est templum, propter oia scelera quae gesseras. At e contrario habitatores Hierusalem, me eos ad poenitentiam puocante, quasi de industria & ex contentione diluculo surrexerunt, ut festinatione qua ad me redire debuerat, coplerent oes cogitationes suas, & ope demonstrarent quod me te coneeperat. Itaq; quod ait, dixi, attamen timebis me, suscipies disciplinam, quoniam non est factum, quod dixit, cum significatio dubitatis intelligendum est, ac si diceret: Dixi, forsitan timebis me, forsitan suscipies disciplinam, mandavi Prophetis meis, dicens: loquimini ad eum uerba mea, forsitan audiet & timebit, uel quiescet & non peribit habitaculum eius, quod futurum est, nisi timuerit me, nisi susceperit disciplinam. Solet enim deus interdum loqui cum significatio dubitatis, cum apud eum nihil dubium sit. Filii hominis, ait ipse ad Ezechiel, dices ad filios Israel, haec dicit dominus deus: si forte audiant, uel si forte quiescant, quoniam domus exasperata est. Item: Loqueris ergo uerba mea ad eos, si forte audiant, & timeant uel quiescant, quoniam irritatores sunt. Quod autem ita, quasi dubius loquitur, condescensio est ad eos uel propter eos, quod dubij sunt uel esse possunt, nisi experiant, nec iudicia dei iusta uenturam, nisi experimento didicerint, incorrigibiles eos fuisse, quos spreuit aut iudicauit deus. **S**equitur: **L** Quapropter expecta me, dicit dominus in die tribulationis meae in futurum, quia iudicium meum, ut congregem gentes, & colligam regna. **E**t effundam super eos indignationem meam, & omnem iram furoris mei. **I**n igne enim zeli mei deuorabitur omnis terra, quia tunc reddam populis labium electum, ut inuocent omnes nomen domini, & seruiant ei humero uno. **P**ostquam super impios & peccatores, & illam quae puocatrix merebat dici Hierusalem, sa ueritate iusti iudicij declamauit, nunc tandem ad eam conuertitur quae habet aurem fidei, & ea quae sunt gratiae, familiariter inueniat illi, quae uocat & filiam Sion, nuncupat Israel, nominat filiam Hierusalem: lauda, inquit, filia Sion, iubila Israel, laetare & exulta in omni corde filia Hierusalem, & caetera usque in finem, quae ita concludit: dabo enim uos in laudem, & in nomine oibus populis terrae, cum conuertero captiuitatem uestram, coram oculis uestris dicit dominus. **Q**uapropter (inquit) quoniam sicut in initio dixi: congregabo oia, a facie terrae, i. oia traham ad me, s. i. die resurrectionis meae: postquam fuero exaltatus a terra, & haec oia quae dicta sunt: faciam super eos qui me non expectant, qui in me non credunt, tu expecta me, tu crede & spera in me, in die resurrectionis meae in futurum, i. ex qua die resurgam a mortuis, usque in diem nouissimum: quia tunc faciam iudicium, & hoc erit iudicium meum, ut congregem gentes, & colligam regna. **T**unc enim sedebit filius hominis in sede maiestatis suae, & ueniet oes angeli cum eo, & congregabunt ante eum oes gentes. **E**xpecta me in die resurrectionis meae, illuminatos habes oculos clara & certa fide resurrectionis meae, quae qui non credit, non est in die, sed in nocte. **E**xpecta me memor illius dicti angelorum testium meorum, sic ueniet, quemadmodum uidistis eum euntem in caelum. **C**um dicit ut congregem gentes, & colligam regna, subauditur a sinistris. **S**equitur enim: **E**t effundam super eos indignationem meam, & oem iram furoris mei, uidelicet dum dicam eis: **D**iscedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. **I**n igne enim zeli mei deuorabitur ois terra, i. oes imagines, quae caelum non respicientes, cum caetera terrena gesserunt opera tam qui sine lege, quam qui in lege peccauerunt. **Q**uicunque enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt, & quicunque in lege peccauerunt, per legem iudicabunt. **T**u autem de caeteris eris, cum hoc audiu, uenite benedicti patris mei, possidete paratum uobis regnum a constitutione mundi, & tu eris tunc illa regina, de qua dicebat mihi: **A**stitit regina a dextris tuis. **Q**uia tunc reddam populis labium electum, tunc retribuam populis fructum labiorum nomini meo contentium, quia uidelicet nomini meo confiteri, hoc est habere labium electum, labium mundum uitae aeternae, & cantici sempiterni retributione dignum. **I**n quo reddam illis? **I**n eo ut inuocent oes nomen domini, & seruiant ei humero uno. **¶** Num parua est ista redditio? **A**ut nunquid parum est illic inuocare nomen domini, & seruire domino. **I**mo magnam atque magnificam, & omne exuperans desiderium, licet inuocatio & seruitus bonum. **H**oc Psalmista sciens cum dixisset: **I**lluc enim ascenderunt tribus domini, testimonium Israel, hoc subiunxit, ad confitendum nomini domini, & magnificentiam dicere

Ezech. 2.

Johan. 12.

Matth. 25.

Actu. 1.

Matth. 25.
Omnis terra,
id est, omnes
impj

Rom. 2.

Psal. 44
Labium electum.

Deo seruire i
caelo, grande
praemium est
Psal. 121

dicere non potuit, & in Apocalypsi unus de senioribus dicit Iohanni: hi sunt qui uenerunt de
 tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni: ideo sunt an
 te thronum dei, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius. Igitur non ut ibidem litera sonat regnum
 illud uel ciuitate dei uiuentis Hierusalem celestem, Christianus uel spiritalis homo existimet,
 aut existimare debet auro strata, gemisq; aut margaritis, pstrata: quia uidelicet non in auro aut la
 pidibus preciosis: sed in confessione nominis domini, & in seruitio eius est regnum dei. ¶ Seruius autē
 illic seruitio pfecto, qd mira breuitate Propheta hic innuit, cum dicit humero uno. Quid nā
 est humero uno, nisi corde indiuiso. Non ita hic in isto exilio, ubi dispositi sumus ad seruien
 dum eidē dño. Multae nāq; sunt huius mundi uarietates, & animus mortaliū, quibus iustorū atq;
 perfectorū, uix una hora secū totus est. Nō ergo aut esse potest hic qd, prmitit illic. Sciendū est
 autē & manifestius dicendū, quae causa faciat ut possit illic seruii humero uno, humero indi
 uiso. Quae nam illa est? Videlicet quia ciuitatis illius regni illius rex & dñs, unus & solus est,
 unus deus pater & filius & spūs sanctus est indiuisus, & inseparabilis Imperij rex, & hic idē
 ipse est, idem pmanet in cōmutabilis substātiā, & inuariabilis animi est, & una semp triū pfo
 narū unius dei uoluntas est. Hinc indiuisum imperiū habet, quia indiuisus & inuariabilis ipse
 est, iuxta illud ab ipso dictū: Ego sum qui sum. Proinde quod hic dicit, ut inuocent omnes no
 men dñi, & seruient ei humero uno, nihil aliud esse arbitror, quā quod fuerat in Psalmo di
 ctum, cōmutato dūtaxat ordine sententiā. Cuius participatio eius in idipm: Illuc enī ascē
 derunt tribus tribus dñi testimoniū Irahel ad confitendū nomen dñi. Nam inuocare nomē
 dñi, quid aliud est, nisi cōfiteri nomini domini. Et huic domio humero uno seruire, qd aliud
 est, nisi participatio eius in idipm. Sequitur. **L. Ultra flumina Aethiopiae inde supplices
 mei, filij disperforum meorum deferent munus mibi.** ¶ Si ita dixisset: quia tūc reddā po
 pulo meo labiū electū, ut inuocet nomē domini, putaret ut cōtēderet Iudaeus de se tñmō eē
 dictū, ut contēdere solet, quasi Iudaeorū sit deus tñm & nō etiā gentiū. Nūc autē cū dicit: reddā
 populis negare nō pōt, quin & de alijs cura deo sit, qd etiā aliunde iam dudū prouiderit sibi de
 us confessores nominis sui, & ita est. Nam ultra (inquit) flumina Aethiopiae, i. in fines orbis
 terrae, subauditur: exibat sonus praedicationis Euangelicae: & inde o filia cui loquor, cui dico,
 expecta me, & cui protinus dicturus sum: lauda filia Sion, laetare & exulta in omni corde filia
 Hierusalem: deinde inquā, de finibus terrae supplices mei, i. Apostoli, deferent mibi munus di
 sperforū meorū, i. dispersos meos congregabunt in unū, quod mihi utiq; erit munus magnū,
 hoc sciens Euangelista, cum esset (inquit) Caiphas pontifex anni illius, prophetauit: quia Ie
 sus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios dei, q erāt dispersi, cōgre
 garet in unū. Hoc o tibi filia pro magna cōsolatōe dictū est, quia si ex te exierunt, qui tui esse
 debuerunt, filij scelerati, semen nequā, nihilominus multiplicaberis, & in filijs laetaberis, qui
 pfecto ueniēt de longe, quod magnifice significat, dicēdo: ultra flumina Aethiopiae, nō qd
 de sola debeant Aethiopia uenire cum per aliū prophetā dixerim: Ecce isti de longe ueniēt
 & ecce isti ab aquilone & mari, & isti de terra australi, sed qd uniuersitas gentiū, ppter tene
 bras, in quibus erāt, ignoratiā, & ppter psecutionē principū uel tyrānorū recte significetur, p
 impetus fluminū, & per nigredinē Aethiopiae. Simul & plurimū laudis dat supplicibus suis
 qd trāsmearē debeāt flumina Aethiopiae, & deinde sibi disperforū suorū munus deferre, id ē
 oim persequentū tyrānorū sauitiā exuperare, & eccliam sibi de gentibus adducere, scdm
 typū qui in eo pcessit qd regina Saba uenit à finibus terrae audire sapiam Salomonis. Nun
 quid autē o filia semp nigri erūt illi Aethiopes supplices mei, aut tu sp Aethiopiissa eris, ut sit
 semp unde erubescere possis? Imò audi qd sequitur. **L. In die illa non confunderis super
 cunctis adinventionibus tuis, quibus pruaricata es in me, quia tunc auferam de
 medio tui magniloquos superbie tue, & nō adicies ex altari amplius in monte san
 cto meo.** ¶ Magna pmissio, magna cōsolatio. Nūc interim anteq ueniat dies ille, dies resut
 redōis meae, cōfunderis, & nō abiq; re, cū dicis & cōfiteris ueraci cōfessione quippiā tale, ut est
 illud Esaiā: Sicut pānus mēstruatā oēs iustitię nostrę. At uero in illa die ita nō erit, psertim
 cū ut fiet, qd nūc, prmitto tibi in pphetis & in psalmis, quia erit fons patēs domui Dauid, & ha
 bitatibus Hierusalem in ablutionē peccatoris & mēstruatā. Vñ & Dauid bona spe exultās in
 spū sancto: Asperges me (inquit) hyssopo & mundabor, lauabis me & super niuem dealbabor.

Apoca. 7

Seruire hūe
ro uno,

Exo. 3

Psal. 121

Rom. 3

Iohan. 11

Esa. 1

Esa. 49

3. Reg. 10

Esa. 64
Zach. 13

Psal. 50

Pfal. 33 Equidem quāuis & alibi dicat: Accedite ad eum & illuminamini, & facies uestrae nō confundentur: tamen in praesenti uita, quā uiuatur mortali conditione, & nondum plenus est in re dies ille resurrectionis meae, erubescis modo quodā, iuxta illud, quē ergo fructū habuisti, tunc in quibus erubescitis nunc, sed ista confusio gloriam adducit, & ipsa omnino succedente gloria petransibit. Cum em̄ uenerit plenitudo illius diei, plenitudo meae resurrectionis, cū resurrexerint membra, sicut caput resurrexit, nunquid recordatio praeteritae nigredinis quae afferet confusiois. Im̄o locupletissima erit materia cantationis ipsa miseriarum recordatio, iuxta illud: Misericordias dñi, in aeternum cantabo. Nunquid uel alius quā ipse poterit tibi, quod tu Aethiopiſſa fueris, uel mihi, quod Aethiopiſſam uxorem duxerim? Iam Mariam operuit candens lepra tanquā nix, & extra castra manet septem diebus, pro eo quod murmurauit contra Moſen, propter uxorem eius Aethiopiſſam. Et ut manifestius dicam iam synagogam de immunditia suae iniquitatis, om̄i seculo notam fecit, proiectam nō solum sc̄am animam de regno dei, uerum etiam secundum corpus de ciuitate & templo quōdam dei, & foris manet, mente & corpore dispersa secundum illud: Disperge illos in uirtute tua, & donec pertransiant septem dies, i. donec plenitudo gentium subintroeat, non reuocabitur in castra haec, pro eo quod improperat tibi uel supplicibus tuis, quod Aethiopes fuerint, & milia de talibus ergo ecclesiam coniunxerim. Quanto magis in plenitudine illius diei in resurrectione uniuersali omne os obstructum erit: Praedico tibi, quia tunc auferā de medio tui magniloquos, quos superbiae tuae, s. istos qui se dicunt Iudaeos esse, & non sunt: sed sunt in synagoga sanctorum, uere magniloqui & superbi, in eo maxime, quod suam querentes statuere iustitiam, iustitiae dei non sunt subiecti, quae uidelicet superbia sic tua superbia dicitur esse, quō illi dicunt esse filij tui uel filij Abraham, & se unum patrem deum dicunt habere. Hoc factō nō adhaerens exaltari amplius in monte sancto meo, sed stabis in magno & aeterno sanctae humilitatis firmamento, sciens & perfecte cognoscēs, quod nūc ex parte cognoscis, & ueraciter confiteris, quia de suis operibus nullus unquam potuit uel poterit in conspectu dei iustificari. Im̄o oēs peccauerunt, & egent gloria dei, & quod tunc probatione non indigebit, quia res manifesta erit. Auferentur magniloqui, & qui relinquuntur ibi: Ait. **L. Et derelinquā in medio tui populi pauperem & egenum, & sperabunt in nomine domini reliquiae Israel.** Sicut magniloqui ueraciter dicunt & sunt, quod in semetipsis tanquam iusti confidunt, & de operibus legis praesument, ita pauperes & egeni recte dicunt & sunt, quod se peccatores esse cognoscunt, & nō nisi per fidem Iesu Christi iustificari se sentiunt. Talem populum ita pauperem, ita egenum, pauperem spiritu, scilicet in medio tui, ut ueniētes ab oriente & occidente, recubant in sinu Abraham, magniloquis illis filiis regni in tenebras exteriores eiectis. Fiet tamen quāquā ut sperent in nomine dñi reliquiae Israel, s. cum plenitudo gentium subintroierit. Quid erit illis sperare in nomine dñi, nisi deponere pertinaciam, qua se iustificari arbitrantur ex operibus suis, & omnem iustificationem credere in solo nomine dñi, in fide Iesu Christi: Sequitur. **L. Non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & non inuenietur in ore eius lingua dolosa: quoniam ipsi pascuntur & accubabunt, & non erit qui exerceat.** Felix ille dies resurrectionis, in cuius plenitudine nec uerbo nec opere quisquam peccabit. Magna & beata remuneratio omni anime uel omni homini, qui nunc & si iniquitatem fecit, & mendacium locutus est, iam ulterius iniquitatem facere, & mendacium loqui nō uult: Magna (inquam) & beata remuneratio, quia tunc accipiet stabilitatem hanc, ut iniquitatem facere, uel mendacium loqui iam non possit, quippe ubi iam malam uoluntatem habere non poterit beata anima Deo creatori suo sociata uel coniuncta, inseparabiliter per spiritum amoris aeterni. **L. Lauda filia Sion, iubila Hierusalem, letare & exulta in omni corde filia Hierusalem.** Subauditur, hanc promissionem habens: Lauda Deum patrem, & iubila Deo filio, letare & exulta in Deo spiritu sancto, quae sancta Trinitas unus Deus est, unde accepisti, quod es filia Sion, quod es Hierusalem, quod es filia Hierusalem, filia Sion per fidem, Israel per spem, filia Hierusalem per charitatem. **L. Abstulit dominus iudicium tuum, auertit inimicos tuos rex Israel, & dominus in medio tui: non timebis malum ultra.** Vere pulchra, sed admodum occulta praedicatio sanctae & indiuiduae trinitatis. Dominus deus pater iudicium tuum abstulit.

Magniloqui, Iudaei

Apoc. 2
Rom. 10.
Ioh. 8.

1. Cor. 13
Psal. 142
Rom. 3.

Quis est populus, pauper, & egenus.

Rom. 4.
Math. 23.

Rom. 11.

Magna ac beata remuneratio

Trinitatem hic saepe insinuat propheta.

Rex Iſrahel Dei filius inimicos tuos auertit, Dominus ſpiritus ſanctus in medio tui eſt. & ideo non timebis malum ultra: quia quæ nunc uides per ſpeculũ in ænigmate, tunc uidebis facie ad facie, & mors ultra nõ erit, quæ fuit iudiciũ tuũ ſup omne genus humanum Ad peccante prolatum. Neq; luctus neq; clamor, neq; dolor ntra erit ultra, quæ prima abierũt. In illa die dicitur Hieruſalem: Noli timere Sion, non diſſoluantur manus tue, dominus deus tuus in medio tui fortis, ipſe ſaluabit. Gaudebit ſuper te i lætitia, ſilebit in dilectione tua, exultabit ſuper te in laude. Quam lætus trinitatis amator animus hoc attendit, qd hic ſpiritus ſanctus per os prophætæ indubitabili ueritate loquens, quaſi tinnulam fidei tripudiat cantilenam & iocunditatis ſuos modulos triplicat, ut excitata audiētis anima, iam per hæc uerba meditãdo guſtare uel ſpeculari incipiat, qd deus ſuus ſanctus fit trinitas, quã uidelicet trinitatem, quia tunc mundus nomen eius, quod eſt pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, portare non poterat, ideo quærẽdũ non eſt hic, cur nõ ita Propheta diſtinguit, ſicut ipſe in Euangelio ſuo dñs deprompſit, dicendo: In nomine patris, & filij, & ſpũs ſcti. Ecce quorũ modis opus decãtauit, qd circa nos agit uel actura eſt indiuiſa unitas trinitatis. Primo modo ita ſonat, uox exultatõis, & reuera ſonus epulantis, Lauda filia Sion, iubilã Iſrahel, lætare & exulta in omni corde filia Hieruſalem. Secundo autem ſic: Abſtulit dñs iudicium tuum, auertit inimicos tuos rex Iſrahel, dñs in medio tui. Tertio uero ita: In die illa dicitur Hieruſalẽ noli timere. Sion nõ diſſoluantur manus tuæ. dñs deus in medio tui fortis ipſe ſaluabit. Quarto autem ſic: Gaudebit ſuper te in lætitia, ſilebit in dilectione tua, exultabit ſuper te in laude. Quam pulchre quatuor hiſ modis uariatur uox unius eiusdemq; laudis, trinitas per ſingulos modos diſtincta clauſulis. Quam pulchre (inquam) ſi conſideres, quia quatuor ſunt, quæ in uno Chriſto per maxima propter nos operata eſt unitas trinitatis, quæ neſcite nõ licet ulli animæ, quæ & Sion, & Iſrahel, & Hieruſalẽ digna ſit nuncupari. Quæ ſunt illarũ: Incarnatio, paſſio, reſurrectio, & aſcenſio. Incarnatio, trinitatis opus eſt: quia ut incarnaretur filius, pater illum miſit, ipſe uirginis uterum ingreſſus eſt. Spiritus ſanctus illi uerũ corpus, ueram carnem de carne uirginis condidit, & cum anima rationabili carnem noſtrã uerũ hominem ut indueret, ipſe effecit. Paſſio, trinitatis opus eſt, quia calicem illum, quẽ pater dedit, filius bibit, & per ſpiritum ſanctum ait Apoſtolus) ſeſe hoſtiam obtulit, ut emundaret cõſcientiam noſtram ab operibus mortuis. Reſurrectio, trinitatis opus eſt: quia pater: Exarge gloria mea dixit: filius exurgam diſtincto reſpondit: ſpiritus ſanctus eadem die ex ore eius in remiſſionem peccatorum proceſſit inſufflantis & dicentis: Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittũtur eis. Aſcenſio, trinitatis opus eſt, quia dixit pater: ſede a dextris meis, filius aſcendit & ſedit, ſpiritus ſanctus de illo conſeſſu ſuper diſcipulos ueniens, diuiſiones gratiarum illis diſtribuit. Itaq; pro eo, quia deus homo factus eſt. Lauda Sion, iubilã Iſrahel, lætare & exulta in omni corde filia Hieruſalem: quia inde tu filia Sion, quod ſicut deus patribus promiſit, ita filium ſuum miſit: inde tu Iſrahel, quia natura tua cum dei filio dei uerbo, in unam perſonam aſſumpta, reuera cum deo directã eſt ſecundũ nomen Iſrahel: inde tu filia Hieruſalem, quia per eandem diuinã & humanã naturã coniunctionem, tu quæ de terra eras, cœleſtibus in pace ſociata es, & iam quidem per hoc ipſum, quod ppter te paſſus eſt, iudicium tuum, iudicium mortis abſtulit, inimicos tuos auertit. ſ. malignos ſpiritus, & ipſum principem mundi, quẽ foras miſit, & illo foras miſſo, dñs in medio eſt tui, & malum illud præuaricatõis antiquæ, tranſgreſſionis paternæ, non timebis. Veruntamen eſt adhuc aliquid quod times dum in corpore uiuis, ſcilicet mors carnis & paſſiones corporis. Sed certum tibi eſt & eſſe debet, quia in illa die reſurrectionis uniuerſalis dicitur tibi: noli timere, uidelicet, quia mors ultra non erit, non diſſoluantur manus tuæ, quia immutata, & impaſſibilis facta eris. Porrò gaudium quo gaudebit ſuper te in lætitia, ſilentium quo ſilebit, in dilectione tua, exultatio qua exultabit ſuper te in laude Trinitas ſanctã, oculus non uidit, auris non audiuit, & in cor hominis non aſcendit. Sequitur. Illuſas qui a lege receſſerant, congregabo, quia et te erant, ut non ultra habeas ſuper eos opprobrium: I Nugas dixit nugaces homines, uidelicet, qui Dominum ipſum, de quo hic ſermo eſt, ſicut Sapientia teſtatur, calumniantur, dicentes: Quoniam diſtinctis alijs uita illius, & immutata ſunt uirginitas illius. Tanquã nugaces æſtimati ſumus ab illo, & abſti

i. Corin. 13
Apoc. 21.

Mat. ultimo

Quatuor chriſti ſacramenta opera unius Trinitatis Incarnatio

Paſſio
Hebr. 9
Reſurrectio
Pla. 106, & 107

Ioh. 20
Aſcenſio
Pla. 109
Actu. 2
Quanta hoſna nobis ex his.
Quatuor cõtingunt

Eſa. 64
i. Corint. 2

Sapient. 2

& abstinet se à uis nostris, tanq̄ ab immūdicis. Eiusmodi nugas (inq̄) illos nugaces, q̄ à lege recesserāt, dicētes: Aduersus dñm, & aduersus Christum eius, Dirumpamus uincula eorū, & p̄nciamus à nobis iugū ipsorū, Cōgregabo: quia ex te erant. i. in fasciculos ad cōburendū alligabo, & maius iudiciū portabūt, p̄pter hoc ip̄m, quia ex te erant, quia legem acceperant, quia semē Abrahæ erāt, quia Israhelita erāt, q̄ ministri Christi erāt, unde & obprobrio tibi fuerūt, & p̄pter eos blasphemātū est nomen meū. Cōgregabo eos, ut nō ultra habeas super eis obprobriū, ut nō ultra i cōparatōe tui iustificet se Sodoma siue Gomorrha, neq; dicat: ma re ut Sion erubescat, qd̄ nimis dicit quoties manifesta gentilitas tibi, p̄pter aliquos, q̄ in te gētiliter uiuunt, insultant. **E**cce ego interficiā oēs, qui afflixerunt te in tpe illo. **N**on eos tm̄, qui ex te erant, & ex te exierunt, imō ex te nō erāt, sicut quidam tuorū dicit: Ex nobis exierūt, sed nō erāt ex nobis, nō (inq̄) illos tm̄, sed & om̄es q̄ te afflixerunt, siue in lege siue sine lege peccantes, interficiā in tpe illo, eos q̄ in lege peccauerūt p̄ legē iudicādo, & eos qui sine lege peccauerūt, sine lege p̄ditioni dādo. **E**t saluabo claudicantē, & eam que eie cta erat congregabo, & ponā eos in laudē, & in nomen in om̄i terra cōfusions eorū in tpe illo, quo adducam vos, & in tpe, quo congregabo vos. **M**agna dignatio, quā om̄es nouimus, excelsi dñi, qui iuxta illud Psalmistæ: Qm̄ excelsus dñs & humilia respicit, nō multi sapiētes scdm carnē, nō multi potētes, sed quæ stulta sunt mūdi, elegit deus, ut cōfundat sapientes, & infirma mūdi elegit deus, ut cōfundat fortia, & ignobilia mūdi & contēptibilia elegit deus, & quæ nō sunt, ut ea quæ sunt destrueret. Quid aliud hic dici placet, dñi dicit: **E**t saluabo claudicantē, & eā q̄ eie cta erat, cōgregabo: Nam p̄ claudicantē & eie cta cū cta infirma siue ipotētia cū cta stulta & ignobilia et cōtēptibilia, recte p̄pheticē sermo designat. Saluabo (inq̄) & cōgregabo hm̄oi, & ponā eos in laudē, & in nomen in om̄i terra cōfusions eorū, id est, faciam eos laudabiles atq; nominatos illic, ubi erant sine nomine, & uidebantur illaudabiles, uidelicet, confundendo per ipsos, & destruēdo sapientes, fortes atq; potentes illos, quos in oculis habebantur ignobiles, & uidebantur contēptibiles: hoc (inq̄) faciam in tempore illo, quo adducam uos, & in tempore quo cōgregabo uos, id est, non solū in futuro, uerum etiam in præsenti seculo faciam nominatos, & inclytos illos de humilitate uocatos principes uestros, ita ut sicut ad Mosē dixit: **E**cce constitui te deum Pharaonis, ita & isti dñi terræ dicantur & sint iuxta illud Dauidicum: Principes populorū congregati sunt cum deo Abraham, quoniam dñi fortes terræ uehēmētē eleuati sunt. **B**abo enim uos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cum cōuertēro captiuitatem uestrā coram oculis uestris, dicit dominus. **O**mnes populos terræ hic intelligimus electos de omnibus populis terræ, qui dicunt in Apocalypsi, & redemisti nos deo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione. Quos istos uel quod ob meritum, daturum se promittit, eos in nomen & in laudem, cum cōuertēro captiuitatem ipsorū coram oculis eorū: Nimirum illos quos iam diximus: Principes populorū, quorum labore & industria, cooperante eis dei gratia, factum est & fit, hoc ipsum quod conuertitur, & conuertetur captiuitas eorum corā oculis eorum, quæ uidelicet conuersio captiuitatis nunc inchoata, tunc perfecta erit, quando resurgent mortui, & constituentur à dextris: mox præcepturi regnum, quod paratum est eis ab origine mundi. Magnum conuersæ captiuitatis spe sculū ipsorum quondam captiuitatum, & magna præsentis admiratio scelicitatis apud ipsos, recolentes magnitudinem transactæ miseræ, præteritæ captiuitatis. Proinde cum dixisset, cum conuertēro captiuitatem uestram, magnifice addit, coram oculis uestris. **T**unc isti principes uel patres siue Apostoli, & quicunq; conuertendæ huius captiuitatis adiutores fuerunt uel sunt, in nomen & in laudem id est, nominati & laudabiles eisdem erunt, quos adiuuerunt, ut conuertēretur captiuitas eorum, & ualde iusto ordine principes uel patres, imō & saluatores post deum illos se habere gaudebunt. **H**æc omnia dicit dominus, subauditur, qui non mentitur, & cuius omnia dicta necessario implebuntur: ccelū enim (inq̄) & terra transibunt, uerba autē mea nō transibunt.

LIBRI SECUNDI IN SOPHONIAM PROPHE
TAM FINIS.

Prologus